

Az Uvac-kanyon

MAKLEIT LÁSZLÓ
(szöveg és kép)

Lepillantva fantasztikus látvány tárul a túrázók elé. A merészen kanyargó folyó 200–300 méter mély kanyont vágott a karsztos kőzetbe, a Molitva kilátópontról teljes panorámájában beláthatjuk. Fölfelé tekintve fakókeselyűk röpte vonzza a tekintetet. A populáció néhány évtizede szinte teljesen eltűnt a térségből, a sikeres fajmentő programnak köszönhetően azonban mára egyedyszámuk jelentősen megemelkedett.

A kanyon Szerbia kissé eldugott, délnyugati szegletében található, mégis sokan tudnak róla. Túránk során az Amerikai Egyesült Államokban élő indiaiakkal és két magyar családdal is találkoztunk.

A térséget nem kizárólag a kanyon miatt érdemes felkeresni. Novi Pazar közelében egy hegytetőn tárták fel az egykori főváros maradványait, bár a romok nem igazán látványosak. Két Kolos-tor, a 750 éves Sopoćani és a több mint 800 éves alapítású Studenica azonban mindenképpen megér egy kis kitérőt.

A balkáni országok csúcsait korábbi túráink során már végigjártuk, így nem maradt ki közülük a Gjeravica sem. Az egykori Jugoszlávia legmagasabb pontja hosszú időn át a Szlovéniához tartozó Triglav volt, majd a kis ország függetlenné válását követően a macedón Korab követte. 1991. szeptemberében Macedónia is elhagyta a délszláv államközösséget, ezzel elindult a Djeravica rövid, de mozgalmas korszaka.

Előbb a Jugoszláv Szövetségi Köztársaság, majd Szerbia és Montenegró, ez utóbbi kiválását követően Szerbia legmagasabb pontja lett. 2008. február 17. után a szerb Djeravica elnevezés helyébe az albán Gjeravica lépett, és a csúcs immár Koszovó legmagasabb pontját jelentette.

De nem sokáig. Néhány éve a macedón–koszovói határigazítás a Šar Planina-hegység gerincét is érintette, és az itt emelkedő 2658

A változó Balkán

méteres Rudoka e Madhe (másik albán nevén Maja e Njerit) két méterrel megelőzte az ország korábbi tetejét. A koszovói függetlenséget tagadók szerint a csúcs Velika Rudoka néven Szerbia legmagasabb pontja.

Új országcsúcs magasodott tehát előttünk, főként ennek megmászására indultunk újra a Közép-Balkán irányába. Útközben azonban számos látnivaló csábított megállásra. Első utunk Szerbiába, a Szandzsák néven ismert déli régióba vezetett.

Sjenica település elhagyása után előbb földútra kanyarodtunk, majd az Etno Selo parkolójától gyalogosan folytattuk utunkat az Uvac-folyó meanderei felé. A vidikovac (kilátó) feliratot követve karsztos felszínen, ördögszántások mellett haladva értük el a fennsík peremét.

Útban hazafelé még egyszer megálltunk Szerbiában, most azonban továbbindultunk Észak-Macedóniába, ahonnan a határon emelkedő új koszovói csúcs megmászását terveztük. Útközben azt is megállapítottuk, olyan országba léptünk be, ahol még nem jártunk.

Az ókori Makedónia és a ma is létező, hasonló nevű görög tartományok miatt Görögország korábban csak a „Macedónia, Volt Jugoszláv Tagköztársaság” nevet tartotta elfogadhatónak, és ezzel megakadályozta az újonnan született ország NATO-tagságát és uniós integrációját is. 2019 óta Macedónia új, immár görögök által is elfogadott neve Észak-Macedónia.

Ez a szópárbaj azonban kissé fából vaskarika. Míg a korábbi elnevezés inkább a közelmúltra utalt, addig az új név azt sugallja, hogy délebbre is létezik Macedónia. Görögországban három régió is hasonló nevet visel, mindez együtt pedig nem más, mint Nagy Sándor egykori állama, a történelmi Makedónia. Néha nehéz a döntéshozók logikáját követni.

A Šar Planina lábánál apró települések fekszenek, szállást a közeli nagyváros, Gostivar egyik motelijében találtunk. A túra ideális kiindulópontja az innen néhány kilométerre fekvő település, Gjurgjeviste. Az útvonal a 960 méteren épült falucskából sokáig szekérúton vezet, ahol – a rövid erdős szakaszokat leszámítva – nem sokszor haladtunk árnyékban. Itt-ott egy-egy piros jelzés is feltűnt, hol sávok, hol kör formájában, de találkoztunk szíves alakú festéssel is. A jeleket ne kövessük vakon! Egy letérésnél visszafordítottak volna a lejtő irányába, nekünk azonban itt felfelé kellett indulni.

Több óras gyaloglás után a szekérút egy gyors sodrású pataknaál ér véget. Innen

A Studenica-kolostor

Ohrid, Sámuel cár vára

meredek, füves emelkedő következnek, a köveken egyre gyakoribbá válnak és jól követhetők a piros jelzések, amik egészen a Rudoka csúcsáig vezetnek. A patak egy kis tengerszemből, a 2170 méteres magasságban fekvő Fekete-tóból ered, túránk következő állomásaként ide kellett eljutni.

A faluból a kora reggeli időpont ellenére hőségekben indultunk, szerencsére észak-

rövidítése. Alatta a csúcson teljes neve olvasható: Maja e Njerit Rudoka.

A csúcson a szélrohamok már „kaukázusi” szélrohamokká erősödtek, így rövid pihenőt csak valamivel lejjebb tudtunk beiktatni, majd visszaindultunk a C. E. irányába. A jéghideg tengerszemből történt mártózás talán még a csúcson töltött időnél is rövidebbre sikerült, majd rövidesen elértük a szélcsendes és

még mindig napsütéses szakértut. 27 kilométer és 1750 méter szintemelkedés megtétele után érkeztünk vissza Gjurgjevistébe, ahol szerencsére a kocsma és a forrás egyaránt működött.

Az útvonal nagy részén melegben, árnyék nélkül haladtunk, így a magunkkal vitt, személyenként három liter folyadék csak takarékos üzemmódban volt elegendő az egész napos túra során.

Jugoszlávia széthullását követően Észak-Macedóniának nem jutott tenger, itt található viszont az egész Balkán-félsziget legmélyebb és földtörténeti korát tekintve legöregebb tava. A részben Albániához tartozó Ohridi-tó területe több mint fél Balatonnak felel meg, átlagos mélysége azonban meghaladja a 150 métert, legmélyebb pontját 288 méternek mérték. A part mentén a terjeszkedő turizmus ellenére találhatunk még nádasokat, amik oly fontosak a tó madárvilágának és halállományának megőrzése szempontjából. A tóban élő állat- és növényfajok fele endemikus, azaz csak itt fordul elő. A tiszta, átlátszó tó vízellátását a felszíni vízfolyások mellett jelentős részben víz alatti források biztosítják.

A tó észak-macedón oldalának központi települése Ohrid, aminek története több ezer éves múltra tekint vissza. A régi színház az antik kortól idézi, Sámuel cár rekonstruált vára

Kápolna a karlócai béke helyén

Közel a Rudoka csúcsa

kelet felé haladtunk, így a napsütés általában hátulról érkezett. A tó fölött hűvösebb, kissé szeles időben folytattuk utunkat, majd újabb kis tavacskához értünk, ahonnan már egyértelművé vált, melyik lesz a kiszemelt csúcsunk.

Egy hatalmas kövön azután a jelzéstűk is egyértelművé tették az útirányt. Az egyik nyíl a Rudoka irányába mutatott, a másik pedig a C. E. felé. Mindez persze cirill betűkkel. Jelek ide, jelek oda, felkészülés és navigáció nélkül nem könnyű itt tájékozódni. A C. E. nem más, mint a Crno Ezero, vagyis a túra kulcsfontosságú érintési pontja, a Fekete-tó.

Rövid hótapasás és könnyű sziklamászás várt még ránk, majd rövidesen fenn álltunk Európa legfiatalabb államának legújabb csúcsán, ahová most Európa legutóbb elfogadott nevű országából jutottunk fel. A 2658 méteres hegytetőn RK jelű oszlop fogadott – ez Koszovó albán neve, a Republika e Kosovës

Karlovo látképe

pedig azt az 1015-ig tartó időszakot, amikor Ohrid a Bolgár Birodalom fővárosa volt. Ennek idején, a 9. században szláv hittérítők telepedtek le a városban, köztük Cirill és Metód két tanítványa, Naum és Klement. Az általuk alapított vagy a nevüket viselő középkori templomok Ohrid meghatározó műemlékei. Nem véletlen, hogy a város, valamint a tó kulturális és természeti értékei már 1979-ben bekerültek az UNESCO világörökségei közé.

A várható hosszú határsorok miatt a hazautazást ezúttal két részre bontottuk, és megálltunk Szerbiában, a szerémségi szőlészet és borászat egyik központjának számító Karlócán. A 3. században Probus császár – aki a tartomány névadó városában, Sirmiumban született – itt engedélyezte először Itálián kívül a szőlő telepítését. A Szerémség később, a Magyar Királyság idején is jelentős borvidéknek számított, aminek egy időre a török hódí-
tás vetett véget.

Úton a Šar Planina-hegységben

Ohrid, a Szent Klement és Panteleimon-templom

Ohrid, a Kaneői Szent János-templom

A három részre szakadt országban végül egy olyan borvidék vette át Karlóca szerepét, ami korábban sokkal kisebb jelentőséggel bírt: Tokaj. A török hódoltság szerencsére nem tartott örökké. Itt írták alá 1699-ben a karlócai békeszerződést, melynek eredményeként Magyarországon lényegében befejeződött az oszmán megszállás időszaka. A szerződés aláírásának helyén ma kápolna áll, de az óváros

több régi épülete is megőrizte egykori barokk-klasszicista arculatát.

Karlóca mellett, a főút és a Duna vonala között folyamatban van a Budapest–Belgrád–Pireus vasútvonal építése. A kivitelező vállalkozás dolgozói a városka kiadó szobáinak jó részét előre lefoglalták. Épp a térképet tanulmányoztuk, amikor egy kisgyermekes család állt meg mellettünk. Eredetileg a nagymamához indultak,

de végül addig telefonáltak és járták sorra az ismerősöket, míg végül sikerült vendégszobát találniuk számunkra.

Leendő szálláshelyünk falán emléktáblát vettünk észre. Itt élt középiskolai tanulmányai során a szerbek Petőfije, Branko Radičević, aki elsőként használta a szerb irodalmi nyelvet. A 19. században Karlóca a monarchiában élő szerbség szellemi és vallási központjának számított.

A ház jelenlegi tulajdonosai macedón származásúak, akik örültek szerb ismerőseik látogatásának és annak, hogy magyar vendégekkel jelentek meg náluk. Karlócán és utazásunk során másutt is úgy tűnt számunkra, hogy a Balkánon csak a változás állandó. A történelem és a közelmúlt okozta sebek néhol még elevenek, és bőséggel akad elvarratlan szál is a régióban. Csak remélhetjük, hogy a jövőben az általunk tapasztalt pozitív irány lesz a meghatározó.

A Fekete-tó